

บทที่ 7

บทสรุป

การศึกษาการเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (สะกอ) ในหมู่บ้านภาคเหนือ เป็นการศึกษาระดับปฐมวัยในการเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่เปลี่ยนจากการถือผีที่เป็นความเชื่อเดิมที่เคยยึดถือสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ มานับถือศาสนาคริสต์หรือศาสนาพุทธว่ามีปัจจัยอะไรในการตัดสินใจเปลี่ยน ไปนับถือศาสนาคริสต์หรือว่าศาสนาพุทธ นอกจากนี้ยังศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงว่า ภายหลังการเปลี่ยนศาสนาเกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างในชีวิตและวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง และยังศึกษาถึงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ยังคงอยู่ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการเปลี่ยนศาสนาว่า อะไรที่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงยึดถือร่วมกันและคงเอกลักษณ์ความเป็นคนกะเหรี่ยง "ป่าเกอญอ" ไว้ แม้ว่าจะมีการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน การศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาทางมานุษยวิทยา โดยผู้ศึกษาเข้าไปอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน เพื่อเข้าไปศึกษาสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และพูดคุยกับชาวบ้าน โดยไม่ใช่แบบสอบถาม และใช้วิธีสัมภาษณ์ ผู้รู้เฉพาะเรื่องแบบเจาะลึก เพื่อทำความเข้าใจในกระบวนการเปลี่ยนศาสนา

การศึกษาทำการศึกษาที่หมู่บ้านแม่โต หมู่ที่ 2 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (สะกอ) ทั้งหมู่บ้าน หมู่บ้านแม่โตเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก มีจำนวน 47 หลังคาเรือน 69 ครอบครัว มีประชากรจำนวน 292 คน แยกออกเป็น 4 กลุ่มบ้านคือ หมู่บ้านแม่โตโรงเรียน บ้านแม่โตกลาง บ้านแม่โตโน และบ้านแม่ลาเอก ซึ่งแต่ละกลุ่มบ้านตั้งอยู่ห่างกันประมาณ 1 กิโลเมตร โดยมีบ้านแม่โตโนเป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลที่สุด และการจะเข้าไปถึงหมู่บ้านแม่โตโนจะไปได้ทางเดียวคือ การเดินด้วยเท้า ต้องเดินลัดเลาะไปตามทุ่งนาและลำห้วย ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่หมู่บ้านแม่โตนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน แล้วแต่เหตุผลความจำเป็นของแต่ละครอบครัวในการเปลี่ยนศาสนา

จากผลการศึกษาพบว่า ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่หมู่บ้านแม่โต 47 หลังคาเรือนมีการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน สามารถจำแนกได้ดังนี้ มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธ และได้ทำพิธีกรรมตัดผี ละทิ้งความเชื่อเดิม 7 หลังคาเรือน กลุ่มนี้จะเรียกตนเองในภาษากะเหรี่ยงว่า "บาพอ" และมีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผีที่ยังคงประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีและมีความเชื่อเกี่ยวกับผีแบบเดิม 17 หลังคาเรือน กลุ่มนี้เรียกตนเองในภาษากะเหรี่ยงว่า "บาพอ เออะแซ" นอกจากนี้เป็นผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ 23 หลังคาเรือน ในกลุ่มของผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์นี้ จะเป็นกลุ่มที่ละทิ้งความเชื่อเดิมเกี่ยวกับผี ตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ เกี่ยวข้องข้อห้ามในการประพดปฏิบัติ (ดูตารางที่ 2 หน้า 101)

จากการศึกษาพบว่า การอยู่อาศัยของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่บ้านแม่โต จะมีการตั้งที่อยู่อาศัยอยู่ปะปนกันระหว่างผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผี และผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ แต่มีการตั้ง โบสถ์อยู่ที่บ้านแม่ลาเอก ซึ่งเป็นบ้านที่มีจำนวนผู้นับถือคริสต์ศาสนาเป็นจำนวนมาก และมีการตั้งอาคารพระธรรมจาริกที่บ้านแม่โตโรงเรียน ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่เป็นศูนย์กลางของหน่วยงาน ราชการที่เข้ามาดำเนินงานในหมู่บ้าน เช่น เป็นสถานที่ตั้งของโรงเรียนบ้านแม่โต ธนาคารข้าว ของกรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับจำนวนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน ในแต่ละกลุ่มบ้านในหมู่บ้านแม่โตพบว่า ที่บ้านแม่โตโรงเรียน มีครัวเรือนทั้งหมด 11 หลังคาเรือน มีจำนวนผู้นับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผี 8 หลังคาเรือน นับถือศาสนาคริสต์ 3 หลังคาเรือน ซึ่งเหตุผลของการเปลี่ยนศาสนา จากการศึกษาพบว่า จากสาเหตุที่บ้านแม่โตโรงเรียนเป็นสถานที่ตั้งอาคารพระธรรมจาริกตาม โครงการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในหมู่ชาวเขา ที่ได้เข้ามาก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2521 ได้เข้ามาเผยแพร่พุทธศาสนาให้กับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่บ้านแม่โต และทางพุทธศาสนาก็ไม่ได้แยกระหว่างการนับถือพุทธศาสนาและการถือผี ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือพุทธศาสนาสามารถปฏิบัติตนตามแบบพุทธศาสนิกชนได้ ในขณะเดียวกันก็สามารถถือผี ปฏิบัติตนตามความเชื่อเดิมได้ จึงทำให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงยอมรับนับถือพุทธศาสนา และเรียกตนเองว่า "บาพอ เออะแซ" เช่นกันอีกเหตุผลหนึ่งของการนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผีของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่โตโรงเรียนก็คือ ความเป็นคนไทย ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงนั้นมักพูดอยู่ เสมอ

ตารางที่ 2 สรุปจำนวนผู้เปลี่ยนศาสนาและเหตุผลการเปลี่ยนศาสนา

ชื่อบ้าน	ศาสนาพุทธ(ตัดผี)		ศาสนาพุทธควบคู่กับผี			ศาสนาคริสต์		รวม		
	จำนวนผู้เปลี่ยน	เหตุผล	จำนวนผู้เปลี่ยน	เหตุผล*			จำนวนผู้เปลี่ยน		เหตุผล**	
				1	2	3			1	2
แม่โตโรงเรียน	-	-	8	3	4	1	3	2	1	11
แม่โตกลาง	7	1	1			1	2	2	-	10
แม่โตโน	-	-	5	-	-	5	7	1	6	12
แม่ลาเอก	-	-	3	1	1	1	11	9	2	14
รวม	7		17	4	5	8	23	14	9	47
	รวม	7	รวม	17			รวม	23		

หมายเหตุ :

* เหตุผลของการเปลี่ยน ไปนับถือพุทธควบคู่กับผี

1. เป็นคนไทยต้องนับถือศาสนาพุทธ
2. การแต่งงานทำให้เปลี่ยนศาสนา
แต่งงานกับคนไทยเหนือ, กะเหรี่ยงที่ถือพุทธ
3. พุทธกับผีถือสิ่งเดียวกันไม่ออก นับถือศาสนาพุทธแล้วถือผีได้

** เหตุผลของการเปลี่ยน ไปนับถือศาสนาคริสต์

1. นับถือศาสนาคริสต์ตามบิดามารดาหรือจากกา
แต่งงาน หรือเปลี่ยนศาสนาตามสามี/ภรรยา
2. มีฐานะยากจน เกิดอาการเจ็บป่วยรักษาไม่หาย
เพื่อนบ้านจึงแนะนำให้นับถือศาสนาคริสต์

ว่าเป็นคนไทยต้องนับถือศาสนาพุทธ เพราะพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของชาติไทย เพราะฉะนั้นหากพวกเขาต้องการเป็นคนไทย พวกเขาก็จะต้องนับถือศาสนาพุทธ และอีกประการหนึ่งคือเพื่อนบ้านในตำบลเดียวกันและใกล้เคียงที่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ได้มีการติดต่อค้าขายหรือไปรับจ้างทำงานจะเป็นคนไทย (เหนือ) ที่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงจะมีความใกล้ชิดและสนิทสนมกับคนไทย (เหนือ) และศาสนาพุทธ ดังเหตุผลที่ได้รับจากการเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธอีกเหตุผลหนึ่งก็คือ "นับถือศาสนาพุทธเหมือนกับคนเมือง (คนไทยเหนือ)" และในวันพิธีทางศาสนา เช่นงานทำบุญตักบาตร (สลากภัต) ฟ้าป่า และทอดกฐิน ก็จะมีการไปร่วมทำบุญระหว่างผู้ที่รู้จักคุ้นเคยกันระหว่างชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่โตและคนไทย (เหนือ) ในบ้านใกล้เคียง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ติดต่อกันระหว่างคนไทย (เหนือ) และชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง มีการช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยกัน ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมักจะไปทำงานรับจ้างในไร่นาของคนไทย (เหนือ) มีการไปร่วมทำบุญ และจะพบว่าคนไทย (เหนือ) และชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีความสัมพันธ์ที่ติดต่อกัน โดยจะพบว่ามีการแต่งงานระหว่างหนุ่มสาวคนไทย (เหนือ) และชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอยู่เสมอ ที่หมู่บ้านแม่โตมีคู่สมรสที่เป็นคนไทย (เหนือ) 4 คู่ ซึ่งจะมีการแต่งงานระหว่างชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธหรือนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผีเท่านั้น ไม่พบที่มีการแต่งงานระหว่างชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงกับคนไทย (เหนือ) ในกรณีของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์

สำหรับกรณีของผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ 3 หลังคาเรือนที่บ้านแม่โตโรงเรียนนั้น เหตุผลของการเปลี่ยนศาสนาไปนับถือศาสนาคริสต์ จากการศึกษาพบว่า ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง 2 หลังคาเรือนที่นับถือศาสนาคริสต์ เพราะการแต่งงานคือ ภรรยาเดิมนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผีตามบิดาและมารดา แต่ภายหลังการแต่งงานแล้ว ได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ตามสามี ส่วนอีก 1 หลังคาเรือนของผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ที่เหลือนั้น เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เพราะความยากจน เป็นครอบครัวหญิงหม้ายสามีตาย นางต้องรับภาระเลี้ยงบุตร 7 คน ครอบครัวนี้ไม่มีทรัพย์สินไม่มีที่นา ไม่มีไร่ และไม่มีวัวควาย นางได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เพราะต้องการตัดความยุ่งยากในการที่จะต้องหาเงินมาซื้อหมู ไก่ เพื่อทำพิธีกรรมเลี้ยงผี

ที่บ้านแม่โตกลาง มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 10 หลังคาเรือน เป็นครัวเรือนที่นับถือศาสนาพุทธและประกอบพิธีกรรมตัดผี "บาพอ" 7 หลังคาเรือน เป็นครัวเรือนของอดีตผู้ใหญ่บ้านและน้องสะใภ้ ซึ่งได้ประกอบพิธีกรรมตัดผีเมื่อครั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านบ้านแม่โต สำหรับเหตุผลของการเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธและทำพิธีกรรมตัดผีนั้น ต่างก็ให้เหตุผลว่าถือผีเป็นเรื่องยุ่งยากมีข้อห้ามมากมาย อีกทั้งยังสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการหาหมู ไก่มาทำพิธีกรรมเลี้ยงผี ที่บ้านแม่โตกลางนี้มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเพียง 1 หลังคาเรือนที่นับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผี ซึ่งเหตุผลของการนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผีนั้น ครอบครัวนี้ให้เหตุผลว่าต้องการจะตัดผีเหมือนครอบครัวอื่น ๆ แต่ด้วยพี่น้องบางคนก็ไม่ต้องการตัดผี จึงตกลงกันไม่ได้ จึงต้องนับถือศาสนาพุทธ ควบคู่ไปกับการถือผี เพราะไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งจากกรณีนี้จะพบว่าในการเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงนั้น จะเป็นการเปลี่ยนมานับถือทั้งครอบครัว ครัวเรือน หรือพี่น้องมักจะมีการยินยอมตกลงกันที่จะเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ ซึ่งต่างจากกรณีของการเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ที่จะพบว่าผู้ที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ไม่จำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ทั้งครอบครัว ผู้ใดต้องการเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ก็สามารถเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ได้แม้จะเป็นเพียงคนเดียวในครอบครัว เช่นกรณีของครอบครัวกะเหรี่ยงครอบครัวหนึ่งในหมู่บ้านแม่โตกลาง ที่บุตรชายอายุประมาณ 30 ปี ยังเป็นโสดและอาศัยอยู่กับบิดามารดาที่นับถือศาสนาพุทธ (ตัดผี) เขาได้ป่วยมีอาการเจ็บในท้องรักษาไม่หายด้วยการเลี้ยงผี ต่อมาเมื่อเพื่อนบ้านที่นับถือศาสนาคริสต์ที่บ้านแม่ลาเอามาแนะนำให้ไปรักษาที่โรงพยาบาลในตัวเมืองเชียงใหม่ และได้ชักชวนให้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ เมื่อเขาได้รับการรักษาตัวจนหายแล้ว โดยแพทย์พบว่าป่วยเป็นเนื้องอก เขาได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ และเขาเป็นคนเดียวในครอบครัวที่นับถือศาสนาคริสต์ ในขณะที่บิดามารดาและพี่น้องนับถือศาสนาพุทธ (ตัดผี) จากกรณีนี้ทำให้เห็นว่า ศาสนาไม่ใช่เอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่สำคัญของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ดังเช่นที่ Kunstadter (1972) และ Keyes (1979) ได้กล่าวไว้ แต่ศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและหากศาสนาสามารถสนองตอบความต้องการของพวกเขาได้ พวกเขาจะสามารถจะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่น ๆ ได้ โดยไม่ยึดติดกับศาสนาใดศาสนาหนึ่ง ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนศาสนาที่ Freud (1964) และ Douglas (1970) ได้กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนศาสนาจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือกลุ่มคนมีความต้องการ

(needs) และระบบสังคมวัฒนธรรมที่พวกเขาอาศัยอยู่ไม่สามารถสนองต่อความต้องการได้ (deprivation) บุคคลหรือกลุ่มคนก็จะเปลี่ยนความเชื่อทางศาสนาไปนับถือศาสนาใหม่ (conversion) ที่สามารถสนองต่อความต้องการของพวกเขาหรือสามารถชดเชยในสิ่งที่พวกเขาขาดได้ (compensation)

นอกจากที่บ้านแม่โตกลางยังมีครัวเรือนของผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์อีก 2 หลังคาเรือนที่นับถือศาสนาคริสต์เพราะการแต่งงาน โดยภายหลังการแต่งงานสามีหรือภรรยาที่เดิมนับถือศาสนาพุทธควบคุมไปกับการถือผีตามบิดามารดา ได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ตามสามีหรือภรรยา บ้านแม่โตไถ่ เป็นกลุ่มบ้านที่อยู่ไกลที่สุดในหมู่บ้านแม่โต ที่บ้านแม่โตไถ่ในมีครัวเรือนทั้งหมด 12 หลังคาเรือน เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์ 7 หลังคาเรือน และนับถือพุทธควบคุมไปกับการถือผี 5 หลังคาเรือน

เหตุผลของการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่โตไถ่เป็นเพราะได้รับคำชักชวนจากชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์จากบ้านแม่ลาเอก และจากชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในหมู่บ้านด้วยกันที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เป็นผู้ชักชวนให้เปลี่ยนศาสนา โดยจะสืบเนื่องมาจากเกิดมีการเจ็บป่วยแล้วรักษาไม่หายด้วยการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีที่ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการทำหลายครั้งในแต่ละปี เพื่อซื้อหมูและไก่มาใช้ในการประกอบพิธี เมื่อเพื่อนบ้านที่นับถือศาสนาคริสต์ได้คำแนะนำให้ไปรักษาที่โรงพยาบาลและชักชวนให้นับถือศาสนาคริสต์เมื่อรักษาหายจึงได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์

ในขณะที่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอีก 5 หลังคาเรือนที่นับถือศาสนาพุทธควบคุมไปกับการถือผี เหตุผลของการเปลี่ยนศาสนาก็คือ การนับถือศาสนาพุทธทำให้พวกเขายังคงถือผีได้ สามารถประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผี "เอาะแมง" ได้ และการนับถือศาสนาพุทธก็คือคนไทย และหากพวกเขา นับถือศาสนาคริสต์ พวกเขาจะต้องละทิ้งความเชื่อเดิมของเผ่าที่เคยประพฤติปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ

บ้านแม่ลาเอกเป็นหมู่บ้านที่มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงนับถือศาสนาคริสต์อาศัยอยู่มากที่สุดในหมู่บ้านแม่โต มีโบสถ์ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน บ้านแม่ลาเอกมีครัวเรือนทั้งหมด 14 หลังคาเรือน นับถือศาสนาคริสต์ 11 หลังคาเรือน และนับถือศาสนาพุทธควบคุมไปกับการถือผี 3 หลังคาเรือน

เหตุผลการเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่ลาเอกนั้น เริ่มจากมีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่อพยพมาจากพม่าเข้ามาทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แต่งงานกับ ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่บ้านแม่ลาเอกแล้วตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นี้ โดยกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาจากพม่า นับถือศาสนาคริสต์ ภายหลังจากแต่งงานภรรยาและสามีก็เปลี่ยนศาสนามานับถือศาสนาคริสต์ตาม ภรรยาหรือสามี และเมื่อมีบุตรบุตรก็ได้ นับถือศาสนาคริสต์ตามบิดามารดา เมื่อบุตรแต่งงานสามี หรือภรรยาก็ได้เปลี่ยนศาสนามานับถือศาสนาคริสต์ จึงทำให้จำนวนของผู้นับถือศาสนาคริสต์เพิ่ม มากขึ้น และนอกจากนี้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์ที่บ้านแม่ลาเอกนี้ เป็นผู้เผยแพร่ คริสต์ศาสนาไปในหมู่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงด้วยกันเอง ในหมู่บ้านแม่โต โดยจากการศึกษาพบว่า ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่โตที่เปลี่ยนศาสนามานับถือศาสนาคริสต์จะเป็นผู้ที่ได้รับคำชักชวนและ แนะนำจากชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงด้วยกันที่นับถือศาสนาคริสต์ โดยชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่บ้าน แม่ลาเอกจะแนะนำชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่โตที่มีอาการเจ็บป่วยรักษาไม่หายด้วยการเลี้ยงผี ให้ไปรับการรักษาด้วยระบบการแพทย์สมัยใหม่ เมื่อรักษาหายแล้วก็แนะนำให้เปลี่ยนศาสนามา นับถือศาสนาคริสต์

ส่วนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธควบคุมไปกับการถือผี 3 หลังคาเรือนนั้น เหตุผลของการเปลี่ยนศาสนาก็คือ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาของคนไทย หากพวกเขาจะเป็นคนไทย ก็ต้องนับถือศาสนาพุทธ และ 1 ใน 3 หลังคาเรือนของครัวเรือนที่นับถือศาสนาพุทธควบคุมกับการ ถือผี เป็นครัวเรือนของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านแม่โต และอีก 2 ครัวเรือนที่เหลือเป็นครัวเรือนของ ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธควบคุมกับการถือผี เป็นครัวเรือนของชาวเขาเผ่า กะเหรี่ยงที่ตัดฝิ่น และเป็นครัวเรือนที่นับถือศาสนาพุทธควบคุมกับการถือผีตามบิดามารดาที่อาศัยอยู่ที่ บ้านแม่โตโรงเรียน

จากผลการศึกษาปัจจัยการเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง สามารถสรุป ปัจจัยในการเปลี่ยนศาสนาได้ดังนี้

ศาสนาพุทธ

1. ปัจจัยทางด้านการเมือง

พุทธศาสนาที่เข้ามาเผยแพร่ในหมู่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงตามโครงการพระธรรมจาริก ได้เข้ามาในฐานะเป็นสื่อกลางของรัฐบาล เพื่ออบรมสั่งสอนให้ชาวเขาซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย มีความศรัทธาและเชื่อมั่นในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของไทย ให้ชาวเขามีความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิต ในการปฏิบัติตามแนวทางเดียวกันกับคนไทย โดยยึดมั่นในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา การเข้าไปของพุทธศาสนา เข้าไปพร้อมกับการนำความคิดเกี่ยวกับ "การเป็นคนไทย" เข้าไปในการเผยแพร่ เพื่อเน้นถึงความเป็นพลเมืองไทยในหมู่ชาวเขา ทำให้เหตุผลการเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาในการเปลี่ยนศาสนามาับถือศาสนาพุทธก็คือ "เป็นคนไทยต้องนับถือศาสนาพุทธ"

2. ปัจจัยทางด้านสังคมและจิตใจ

2.1 การเปลี่ยนมานับถือศาสนา

พุทธของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ปัจจัยทาง

ศาสนาคริสต์

1. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

จากผลการศึกษาจะพบว่าเหตุผลของการเปลี่ยนศาสนามานับถือศาสนาคริสต์ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงจะมาจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เพราะชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีฐานะยากจน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบยังชีพ ปลูกข้าวเพื่อบริโภค จากการศึกษาที่บ้านแม่โตพบว่า ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงส่วนมากปลูกข้าวไม่พอสำหรับบริโภคตลอดทั้งปี เนื่องจากประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำ พวกเขาต้องออกไปทำงานรับจ้างเพื่อนำเงินที่ได้มาซื้อข้าวบริโภค ด้วยเหตุนี้จากความเชื่อเดิมเกี่ยวกับการถือผีที่จะต้องมีการประกอบพิธีกรรมการเช่น ไท้วและบวงสรวง ต้องใช้ค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธีกรรมเช่น ไท้วและบวงสรวง ในการซื้อหมู ไก่ เมื่อคริสต์ศาสนาเข้ามาพร้อมกับความเชื่อใหม่เกี่ยวกับพระเจ้าที่สอดคล้องไปกันด้วยดีกับความเชื่อเกี่ยวกับ "ยั่ว" ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและ ไม่มีความเชื่อเกี่ยวกับผีอีกต่อไป จึงทำให้กะเหรี่ยงยอมรับเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์

2. ปัจจัยทางด้านสังคมและจิตใจ

2.1 ในการเข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ทางฝ่ายคริสต์ศาสนาได้ให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

ด้านจิตใจก็มีอิทธิพลสำคัญที่สืบเนื่องมาจากปัจจัยทางด้านการเมือง จากคำพูดของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธที่ "ได้ยินเสมอคือ" เป็นคนไทยต้องนับถือศาสนาพุทธ" การนับถือศาสนาพุทธของพวกเขาจะทำให้เขากลายเป็นคนไทยเช่นเดียวกับคนไทยทั่ว ๆ ไป

2.2 การแต่งงานเป็นปัจจัยหนึ่งในการเปลี่ยนศาสนามานับถือศาสนาพุทธของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง จากการศึกษาพบว่า มีการแต่งงานระหว่างชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธ (ตัดผี) หรือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผี แต่งงานกับคนไทย (เหนือ) ที่อาศัยอยู่ในอำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้านใกล้เคียง และภายหลังการแต่งงานก็จะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาพุทธตามสามีหรือภรรยาคนไทย (เหนือ) ซึ่งในกรณีเช่นนี้จะ

ที่นับถือศาสนาคริสต์ เป็นผู้เข้ามาเผยแพร่และชักชวนให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงด้วยกันเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ จากการศึกษาที่บ้านแม่โตพบว่า ผู้ที่เปลี่ยนศาสนามานับถือศาสนาคริสต์ส่วนใหญ่ได้รับคำชักชวนแนะนำจากเพื่อนบ้านกะเหรี่ยงด้วยกันที่นับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งมีผลสำคัญมากทางด้านจิตใจ เพราะสามารถรู้และเข้าใจกันได้ดี และอีกประการหนึ่งของปัจจัยทางด้านจิตใจคือ ความเชื่อเกี่ยวกับ "ยิว" ที่เล่าสืบต่อกันมา ตามตำนานของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีความสอดคล้องกับ "พระเจ้า" ในคริสต์ศาสนา และความเชื่อเกี่ยวกับตำนานบั้งเท็กทองกับพี่น้องผิวขาวของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์

2.2 การเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงพบว่า การแต่งงานเป็นปัจจัยทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง จะพบว่าชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงภายหลังแต่งงานชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธ หรือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผีจะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามสามีหรือภรรยาที่นับถือศาสนาคริสต์อยู่ก่อนแล้ว และเมื่อมีบุตรบุตรก็จะนับถือศาสนาคริสต์ตามบิดามารดา

และการเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ยังเป็นเพราะต้องการมี

ไม่พบในชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์ จะไม่พบว่ามีภาระงานของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์กับคนไทย(เหนือ) แต่จะพบว่าชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์จะแต่งงานกับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงด้วยกันที่นับถือศาสนาใดก็ได้ไม่ว่าจะศาสนาพุทธ หรือเถรวาท

สถานภาพทางสังคมสูงขึ้น โดยชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์จะถูกมองว่าเป็นคนที่ทันสมัยจากการศึกษาพบว่า ในหมู่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์จะได้รับความช่วยเหลือจากทางฝ่ายคริสตศาสนา เช่น ให้อุปการะการศึกษา การรักษาพยาบาล การแจกสิ่งของเครื่องนุ่งห่ม และได้มีการไปร่วมกิจกรรมทางศาสนากับผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ด้วยกันในหมู่บ้านอื่น อีกทั้งในสายตาของบุคคลภายนอกจะพบว่า กะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์จะเป็นคนที่ทันสมัย ยอมรับสิ่งใหม่ได้เร็วกว่ากะเหรี่ยงนับถือศาสนาพุทธหรือเถรวาท เช่น ตัวอย่างจากเรื่องการรักษาพยาบาล เมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยขึ้นในครอบครัวของผู้นับถือศาสนาคริสต์ จะนำผู้ป่วยไปรับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลทันที แต่ในครอบครัวของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธนั้น จะทำพิธีกรรมตามความเชื่อก่อน เช่น การเรียกขวัญ การเลี้ยงผี เมื่อรักษาไม่หายจึงจะนำส่งโรงพยาบาล เป็นต้น

จากการศึกษาที่กล่าวมา จะพบว่า ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศเดิมได้อาศัยอยู่ในประเทศพม่า และอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยเป็นระยะเวลานาน ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่บ้านแม่โต่นั้น บรรพบุรุษของพวกเขาก็ได้อพยพมาจากประเทศพม่าเข้ามาประเทศไทยโดยผ่านมาทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน การเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่มีสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากเดิม และเข้ามาอยู่ในฐานะชนกลุ่มน้อยที่ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากชนส่วนใหญ่ของประเทศ ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเปรียบเสมือนคนชายขอบที่

มีความรู้สึกถึงความต้อยกว่าผู้ที่อยู่ในวัฒนธรรมใหญ่ของประเทศ การได้รับความช่วยเหลือจากรัฐก็
ได้ไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง เพราะชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงจะอาศัยอยู่ในป่าเขาทุรกันดารที่บริการ
ของ รัฐจะเข้าไปไม่ถึง พวกเขาจะมีความรู้สึกที่ไม่เป็นสมาชิกของประเทศไทยอย่างเต็มที่เหมือน
เช่น คนไทยส่วนใหญ่ ดังนั้นเมื่อมีการเข้ามาของวัฒนธรรมใหม่ คือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ที่
เข้ามาเผยแพร่ เพื่อให้เกิดการยอมรับและเปลี่ยนศาสนา (conversion) การเปลี่ยนศาสนา
ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ไปนับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่งจึงเป็นการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่
ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (acculturation) โดยการจะยอมรับการเปลี่ยนไปนับถือศาสนา
อะไรก็ขึ้นอยู่กับความสามารถสนองตอบความต้องการของพวกเขาที่ศาสนาใหม่จะสามารถตอบสนอง
ได้ (Freud, 1974 ; Douglas, 1970)

พุทธศาสนาเข้าไปในสังคมชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ในฐานะเป็นตัวแทนของรัฐบาลไทยตาม
โครงการเผยแพร่พุทธศาสนาในหมู่ชาวเขา "โครงการพระธรรมจาริก" ซึ่งเป็นสื่อกลางที่จะ
บูรณาการความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชาวเขา ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศให้เข้ากับ
วัฒนธรรมของชนส่วนใหญ่ของประเทศที่มีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ โดยการส่งพระธรรมจาริก
เข้าไปเผยแพร่พุทธศาสนาแก่ชาวเขา ให้ชาวเขายอมรับศรัทธาแก่นับถือศาสนาพุทธ ประพฤติปฏิบัติ
ตนเป็นพุทธมามกะ เลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา ตลอดจนพยายามสร้างจิตสำนึกของชาวเขา
ให้เป็นพลเมืองไทยที่ดี มีความจงรักภักดีในชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ พระธรรมจาริก
ที่เข้าไปเผยแพร่ศาสนาจะทำตนเป็นสื่อกลางที่พยายามจะสร้างความสัมพันธ์ทางจิตใจที่ดีระหว่าง
คนไทยพื้นราบและชาวเขา และเป็นสื่อกลาง ในการนำบริการของรัฐเข้าไปในหมู่บ้านชาวเขา
พุทธศาสนาที่เข้าไป ไม่ได้เข้าไปพยายามเปลี่ยนวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของชาวเขา แต่
เป็นการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่เรียกว่า เป็นบูรณาการทางวัฒนธรรมที่เป็นการผ่อนปรนเข้า
หากัน (accomodation) ของชนส่วนน้อยและชนส่วนใหญ่ที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ให้มีการ
ยอมรับซึ่งกันและกัน (อมรา พงศาพิชญ์, 2526 : 75) ดังจะเห็นได้ว่าตามโครงการพระธรรม-
จาริกจะไม่เน้นให้ชาวเขาต้องทำพิธีกรรมตัดผี ละทิ้งความเชื่อเดิมแล้วมานับถือศาสนาพุทธเพียง
อย่างเดียว แต่หากผู้ใดที่ต้องการเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธก็สามารถนับถือได้โดยไม่ต้องทิ้งพิธีกรรม
ความเชื่อเดิม แต่สามารถนับถือควบคู่กันได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักการบูรณาการทางวัฒนธรรม

(Steward, 1963 : 47 - 48) คือการบูรณาการทางวัฒนธรรมจะทำให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกันและกันของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ในสังคมเดียวกัน เช่นกันกับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ยอมรับเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธเพราะศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทย หากพวกเขาจะเป็นคนไทย พวกเขาจะต้องนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งการบูรณาการทางวัฒนธรรมในการเปลี่ยนศาสนมานับถือศาสนาพุทธของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงตามโครงการพระธรรมจาริก โดยชาวเขาไม่ต้องละทิ้งความเชื่อเดิมก็เป็นข้อบกพร่องอย่างหนึ่งของโครงการพระธรรมจาริกที่ทำให้ชาวเขาที่ต้องการตัดฝั ้ ละทิ้งความเชื่อเดิมหันไปนับถือศาสนาอื่น เช่น คริสต์ศาสนาที่ผู้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์จะต้องตัดความเชื่อเกี่ยวกับการถือผีออกไป ซึ่งจะมีผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในภายหลัง แต่สำหรับผู้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์แล้วเปลี่ยนไปนับถือศาสนาพุทธภายหลังมีน้อยมาก ยกเว้นจะพบในกรณีที่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์ไปแต่งงานกับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธ หรือศาสนาพุทธควบคู่ไปกับการถือผี แล้วคู่สมรสมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า ภายหลังการแต่งงานจึงมีการเปลี่ยนศาสนาไปนับถือศาสนาพุทธ (ตัดผี) หรือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผี ข้อบกพร่องอีกประการหนึ่งของโครงการพระธรรมจาริกในการไม่ประกอบพิธีกรรมตัดผี ซึ่งเป็นไปตามหลักการบูรณาการทางวัฒนธรรมที่ทำให้ชาวเขาสามารถนับถือศาสนาพุทธควบคู่ไปกับการถือผีได้ก็คือ ไม่สามารถทำให้ชาวเขามีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาจริง ๆ ได้เลย การที่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบอกว่าตนนับถือศาสนาพุทธนั้นเป็นเพราะความเข้าใจที่ว่าการถือผีก็คือ การนับถือศาสนาพุทธ แต่พวกเขาไม่สามารถเข้าใจถึงแก่นของพระพุทธศาสนา ไม่สามารถเข้าใจถึงความเป็นเหตุเป็นผลของพระพุทธศาสนาได้ จึงทำให้ความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาไม่ได้ฝังรากลึก จึงพบอยู่เสมอว่า มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่บอกตนเองว่านับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผี ภายหลังได้มีการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ มีให้พบเห็นอยู่เสมอ

คริสต์ศาสนาได้เข้ามาเผยแพร่ในหมู่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในประเทศไทยเมื่อ ค.ศ. 1880 โดยผู้เผยแพร่ศาสนาชาวกะเหรี่ยงจากหน่วร่วมกับมิชชันนารีอเมริกันแบพติสต์ที่เดินทางเข้ามาเผยแพร่คริสต์ศาสนาในหมู่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในประเทศไทย เพื่อประกาศศาสนาเผยแพร่พระเกียรติคุณของพระผู้เป็นเจ้า ชักชวนให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงได้เปลี่ยนมานับถือศาสนา

คริสต์และรับเชื่อในพระเจ้า ละทิ้งความเชื่อเกี่ยวกับผีตามประเพณีเดิม โดยการเข้ามาของ คริสตศาสนาได้เข้ามาพร้อมกับการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการแพทย์ การศึกษา การส่งเสริม ด้านเกษตรกรรม การแจกสิ่งของเครื่องนุ่งห่ม การเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมา นับถือศาสนาคริสต์เป็นการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามา ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเป็น ชนส่วนน้อยทั้งในประเทศไทยและประเทศพม่า ซึ่งในที่นี้ได้กล่าวถึงเฉพาะชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ อาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในถิ่นทุรกันดาร การให้ความช่วยเหลือจากรัฐบาลไทย มักจะเข้าไปไม่ถึงและให้ได้อย่างไม่เพียงพอกับความต้องการ และในขณะเดียวกันในชุมชนของ ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเองก็ไม่สามารถที่จะสนองตอบความต้องการของสมาชิกในสังคมได้ จึงทำ ให้สภาพจิตใจของสมาชิกของสังคมชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอยู่ในความสับสน ไม่มั่นคง และไม่ต้อง การที่จะเป็นสมาชิกของสังคมหนึ่งสังคมได้อย่างแท้จริง ไม่ว่าจะ เป็นสมาชิกของสังคมไทยเองหรือ ว่าเป็นสมาชิกของสังคมชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงด้วยกันเอง ด้วยสภาวะจิตใจเช่นนี้ จึงทำให้ง่ายแก่ การยอมรับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนศาสนา (conversion) เมื่อคริสตศาสนา เข้ามาในสังคมของชาวเขาเผ่า กะเหรี่ยงที่เข้ามาพร้อมกับความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่สามารถ สอนและสอดคล้องกับความต้องการของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงได้ดี เช่น ความต้องการละทิ้งการ ถือผีตามแบบประเพณีเดิม ซึ่งทางคริสตศาสนาก็ได้มีการตัดผีเพื่อนับถือคริสตศาสนาเพียงอย่าง เดียว อีกทั้งการให้ความช่วยเหลือทางด้านทุนการศึกษาแก่บุตร ความช่วยเหลือด้านการแพทย์ ตลอดจนการส่งเสริมด้านการเกษตร อีกทั้งความเชื่อในทางคริสตศาสนาและหลักคำสอนในทาง คริสตศาสนาก็สอดคล้องและไปกันได้กับความเชื่อและหลักคำสอนของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง นั่นคือ ความเชื่อเรื่อง "ยิว" และพระเจ้าที่ได้มาสอดคล้องกัน โดยบังเอิญ และหลักคำสอนทางศาสนาคริสต์ ในเรื่องการให้ความรักแก่กัน "จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง" ซึ่งไปตรงกับลักษณะสังคมของ ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่จะมีความรักในหมู่พวกพ้อง มีความผูกพันต่อกัน ในหมู่ชาวกะเหรี่ยงด้วยกัน จะคอยช่วยเหลือกันไม่ว่าจะนับถือ ศาสนาอะไร และด้วยความเป็นคนชายขอบของชาวเขา เผ่ากะเหรี่ยง (Marginal man) เป็นชนส่วนน้อยที่รู้สึกถึง ความด้อยของวัฒนธรรมตนเองว่า ด้อยกว่าวัฒนธรรมของสังคมใหญ่ จึงมีการละทิ้งวัฒนธรรมเดิมของตน ไปรับวัฒนธรรมใหม่ที่เหนือ กว่าเพื่อทำให้ตนเองหลุดพ้นจากสภาพที่ด้อยกว่า ซึ่งจะพบในการศึกษาว่าชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่

นับถือศาสนาคริสต์ จะไม่พบเหตุผลการเปลี่ยนศาสนาที่อ้างถึงความเป็นสมาชิกของสังคมใดสังคมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นสังคมไทยหรือสังคมชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง แต่พวกเขาพอใจที่จะบอกว่า "เป็นกะเหรี่ยงนับถือศาสนาคริสต์"

การศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการเปลี่ยนศาสนาพบว่า การเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม วัฒนธรรมของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง จากการยอมรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามา มีผลต่อการยกเลิกการประเพณีปฏิบัติตามความเชื่อเดิมที่เคยยึดถือมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการถือผี ข้อห้ามปฏิบัติต่าง ๆ การประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต เช่น การแต่งงาน งานศพ เป็นต้น รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการปรับตัวยอมรับสิ่งใหม่ที่เข้ามาในสังคม เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ ตนเองและสังคม จากการศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นพบว่า ในผู้นับถือศาสนาคริสต์จะมีการยอมรับสิ่งใหม่และเกิดการเปลี่ยนแปลงภายหลังการเปลี่ยนศาสนามากกว่าผู้นับถือศาสนาพุทธหรือนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผี และหากจะเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผี และผู้นับถือศาสนาคริสต์ จะพบว่า ในกลุ่มชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์จะมีการเปลี่ยนแปลงในความเชื่อ การประเพณีปฏิบัติตามประเพณีเดิมของเผ่ามากกว่ากะเหรี่ยงที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธหรือนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผี แต่ไม่ว่าจะนับถือศาสนาอะไร สิ่งหนึ่งที่ยังคงอยู่ก็คือ ความเป็นคนกะเหรี่ยงที่เรียกตนเองว่า "ปาเกอะตฺอ" ที่เป็นคนชาติพันธุ์เดียวกัน มีบรรพบุรุษร่วมกัน แม้จะนับถือศาสนาต่างกันแต่ความเป็นพี่น้องกะเหรี่ยงด้วยกันที่มีความผูกพันกัน และคอยช่วยเหลือกันในหมู่พวกพ้องเดียวกันก็ยัง เป็นเอกลักษณ์ที่ยังคงอยู่ต่อไป ไม่เปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษานี้เป็นผลจากการศึกษาที่ได้จากการศึกษาที่หมู่บ้านแม่โต ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีขนาดเล็ก คือมีเพียง 47 หลังคาเรือน ผลการศึกษาที่ได้อาจจะไม่เป็นตัวแทนของการเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง โดยภาพรวมก็ได้ ผู้ศึกษาจึงใคร่ขอเสนอว่า ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรเลือกศึกษาชุมชนที่มีขนาดใหญ่กว่านี้ หรือเลือกศึกษาเฉพาะหมู่บ้านที่นับถือศาสนาพุทธ พุทธควบคู่กับผี หรือหมู่บ้านที่นับถือศาสนาคริสต์ทั้งหมู่บ้าน เพียงศาสนาใดศาสนาหนึ่งหากเป็นไปได้ เพราะจะทำให้เห็นภาพของการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยการเปลี่ยนศาสนาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

และผลการวิจัยการเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเป็นการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเป็นการแสดงให้เห็นการยอมรับวัฒนธรรมใหม่ การปรับตัวรับวัฒนธรรมและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง จะเห็นว่า ศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงยากในชนชาติพันธุ์อื่น หากแต่ในหมู่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงจะพบว่ามี การเปลี่ยนศาสนากันอย่างง่ายดาย แล้วแต่ศาสนาใดจะสามารถสนองตอบความต้องการของเราได้ เช่นกันในการทำงานพัฒนาในหมู่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ผู้ที่เข้าไปทำงานด้วยจะต้องพยายามเข้าใจชีวิต และวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ตลอดจนเข้าใจความเป็นคนกะเหรี่ยงและยอมรับความเป็นคนกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในสังคมไทย ยอมรับเขาเป็นสมาชิกในสังคมไทยเช่นเดียวกับคนไทยทั่ว ๆ ไป และในการทำงานต้องคำนึงถึงความต้องการ ปัญหาที่แท้จริงที่พวกเขาต้องการแก้ไข จึงจะทำให้สามารถดำเนินงานพัฒนาได้บรรลุตามเป้าหมาย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย